

E-ÄRIREGISTRI ETTEVÕTJAPORTAAL AKTSEPTEERIB TEISTE RIIKIDE DIGITAALALLKIRJASID

Maris Järv, Ingmar Vali

Justiitsministeerium

maris.jarv@just.ee, ingmar.vali@just.ee

Eesti e-teenuste areng on olnud viimastel aastatel ülikiire. Enamiku asjaajamisi riigiga saab korda ajada kas e-posti või erinevate portaalide vahendusel. Lihtsamate asjaajamiste jaoks on lihtmenetlused, kuid keerulisemad ja õiguskindlust nõudvad tehingud tuleb kinnitada isikliku või notari digitaalallkirjaga. Enamiku teenuste arengu taga on Eesti ID-kaardi ja Interneti laialdane levik. ID-kaart on just see vahend, mis tagab meile turvalise võimaluse riigiga suhtlemiseks. Kuid kas sama kehtib ka muude Euroopa Liidu riikidega suhtlemisel? Eesti on võtnud endale eesmärgiks aktsepteerida ka teiste ELi riikide ID-kaardi sertifikaadiga antud digiallkirjasid. Samasuguse eesmärgi on võtnud Portugal ning samas suunas liiguvad mitmed teisedki riigid.

Suurem osa eestimaalasi teab, et riigiga saab suhelda ka kodust lahkumata, näiteks kinnitades tehingud vajaduse korral digitaalallkirjaga. Paljud küll veel ei kasuta seda võimalust, kuid mida aeg edasi, seda rohkem kasutajaid lisandub.

Eestis tegutsevad ettevõtjad peavad tihti riigiga suhtlema. Maksude maksmine ja majandusaasta aruannete esitamine on ettevõtjate iga-aastane tegevus. Välismaalased, kes Eestis äri ajada tahavad, loovad siia tavaliselt ka ettevõtte. Eesti ID-kaardi omanikel on võimalus uut äriühingut lihtsalt ja mugavalt avada Interneti vahendusel, kuid välismaalased seda varem teha ei saanud. Alates 1. novembrist 2008 on Äriregistri Ettevõtjaportaali¹ avatud ka Portugali, Soome, Belgia ja Leedu ID-kaardi omanikele, mis võimaldab nende riikide kodanikel Eestisse äriühing asutada Interneti vahendusel.

Piiriülese digitaalallkirja projekti näol, mida juhivad Justiitsministeerium ja Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK), on tõenäoliselt tegemist esmakordse juhtumiga, kui ühe riigi register aktsepteerib ametlikult teiste riikide rahvuslikke ID-kaarte (sertifikaate) ja nendega antud digitaalallkirju. Projekt käivitati 2007. aastal koostöös Portugali Justiitsministeeriumi ettevõtjaportaali², mis aktsepteerib nüüd ka Eesti ID-kaarti ja digitaalallkirja. Mõlema riigi justiitsministeeriumid peavad digitaalallkirja projekti oma prioriteediks.

Nii nagu Eesti Äriregistri ettevõtjaportaalis, saab ka Portugali ettevõtjaportaali kaudu lisaks äriühingu asutamisele esitada elektroonselt majandusaasta aruannet ning muuta äriühingu registriandmeid. Eesti ettevõtjaportaali on teadaolevalt ainuke portaali terves Euroopas, mis võimaldab teise riigi ID-kaardi omaniku elektrooniliselt tuvastada ja sertifikaatidega digiallkirja anda. Elektrooniline menetlemine lihtsustab oluliselt riigi halduskoormust ning ettevõtja elu. Näiteks 2008. aastal asutati 40% osäühingutest ettevõtjaportaalis ning majandusaasta aruandeid esitati elektrooniliselt 20% juhtudest. Need näitajad on iga aastaga kahekordistunud ning loodetavasti saab Eesti ettevõtjaportaali välisettevõtjate seas sama populaarseks kui kodumaiste ettevõtjate hulgas.

¹ <https://ettevotjaportaali.rik.ee>

² <http://www.portaldaempresa.pt>

Milleks välismaiste digitaalallkirja sertifikaatide tunnustamist vaja on?

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2006. aasta 12. detsembri direktiivi 2006/123/EÜ ehk nn teenuste direktiivi, mis on loodud eesmärgiga lihtsustada teenuseosutajate asutamisevabaduse teostamist ning teenuste vaba liikumist, artikli 8 punkt 1 sätestab:

Liikmesriigid tagavad, et kõiki teenuste osutamisele valdkonnale juurdepääsuga või selles valdkonnas tegutsemisega seotud haldustoiminguid ja -formaalsusi on võimalik hõlpsasti täita asjaomase ühtse kontaktpunkti kaudu ja asjakohastes pädevates asutustes vahemaa tagant ning elektrooniliste vahendite abil.

Hetkel on võimalik Eestis elektrooniliselt ettevõtet asutada e-äriregistri kaudu, täites vastavad andmed ning kinnitades neid digitaalallkirjaga. Ka muus suhtluses ametiasutustega võib haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 4 kohaselt kasutada digitaalallkirjastamist. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku 38. peatüki sätete järgi võib menetlusosaline kohtule esitada ka elektroonilisi digitaalallkirjaga varustatud dokumente. Digitaalallkirja seadus (DAS) küll sätestab, et välismaise sertifitseerimisteenuse osutaja poolt välja antud sertifikaate tunnustatakse võrdväärtetena Eesti sertifitseerimisteenuse osutajate poolt välja antud sertifikaatidega, kui on täidetud vähemalt üks §-s 40 sätestatud tingimustest. Samas puudub Eestis hetkel lõpuni toimiv süsteem välismaiste digitaalallkirja sertifikaatide hindamiseks ja nende kehtivuse kontrollimiseks. Seetõttu ei ole võimalik välismaiseid digitaalallkirju ka laialdaselt käibes aktsepteerida (teadaolevalt väljastatakse digitaalallkirja sertifikaate erinevates riikides mitmete teenuseosutajate poolt väga erinevatel tingimustel). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on hetkel hinnanud positiivselt Portugali, Belgia ja Soome sertifikaate ja nende vastavust DASile.

Selleks, et välismaalased saaksid Eestis teha toiminguid ilma kohale tulemata, tuleks seega luua välismaiste digitaalallkirja sertifikaatide hindamise ja kontrollimise süsteem.

Hinnatud sertifikaatide abil digitaalallkirjastatud dokumente oleks võimalik kasutada Eestis erinevates valdkondades – eelkõige kohtumenetluses, registriasjades ja haldusmenetluses, aga ka tsiviilõiguslikes suhetes. Eraõiguslikest kasutusjuhtudest võib nimetada näiteks pangatoiminguid. Kohtumenetluses võimaldaks välismaiste sertifikaatide hindamise süsteem teiste liikmesriikide kodanikel esitada Eesti kohtule avaldusi elektrooniliselt. Nii saaks suuremas ulatuses rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 1896/2006 kehtestatud Euroopa maksekäsumenetlust.

Eestlased on harjunud kõike tegema Internetis. Interneti-pangad ja maksude deklareerimine Internetis on juba eilne uudis. Nüüd on võimalik ka ettevõtet ja sellele stardikontot Internetis luua. Euroopa kontekstis on aga uudis see, et Eestis saab asutada ettevõtet ka teise riigi ID-kaardi ja digiallkirjaga. Loodetavasti saab varsti Eesti digitaalallkirja peale Portugali kasutada ka teistes ELi riikides.